

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-98>

УДК 631.164.23:330.142.211

Інвестиційна діяльність сучасних сільськогосподарських підприємств: стан, проблеми та напрями поліпшення

Харченко Г.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту ім. проф. Й.С. Завадського
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Миргородська Д.О.

студентка
Національного університету біоресурсів і природокористування України

Обґрунтовано важливість вкладення та основні джерела надходжень інвестицій у сільське господарство. Проаналізовано сучасний стан інвестиційної діяльності у вітчизняному сільському господарстві. Визначено основні чинники, які впливають на вкладення інвестицій у галузь сільського господарства. Запропоновано пріоритетні напрями інвестиційних вкладень і активізації інвестиційної діяльності в сільськогосподарській галузі.

Ключові слова: інвестиції, сільськогосподарське підприємство, іноземні інвестиції, капітальні інвестиції, розвиток.

Харченко Г.А., Миргородская Д.С. ИНВЕСТИЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОВРЕМЕННЫХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ УЛУЧШЕНИЯ

Обоснованы важность вложения и основные источники поступлений инвестиций в сельское хозяйство. Проанализировано современное состояние инвестиционной деятельности в отечественном сельском хозяйстве. Определены основные факторы, которые влияют на вложение инвестиций в отрасль сельского хозяйства. Предложены приоритетные направления инвестиционных вложений и активизации инвестиционной деятельности в сельскохозяйственной отрасли.

Ключевые слова: инвестиции, сельскохозяйственное предприятие, иностранные инвестиции, капитальные инвестиции, развитие.

Kharchenko H.A., Mirgorodska D.O. INVESTMENT ACTIVITY OF MODERN AGRICULTURAL ENTERPRISES: STATE, PROBLEMS AND DIRECTIONS OF IMPROVEMENT

The importance of investing and the main sources of investment income in agriculture is substantiated. The present state of investment activity in domestic agriculture is analyzed. The main factors influencing investment of investments in the branch of agriculture are determined. The priority directions of investment investments and activation of investment activity in the agricultural branch are offered.

Keywords: investments, agricultural enterprise, foreign investments, capital investments, development.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Нині важливою умовою забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств є зміцнення їхнього інвестиційного потенціалу, що сприятиме виробництву якісної та конкурентоспроможної продукції, технічному та технологічному переозброєнню галузі, підвищенню ефективності управління інноваціями та інвестиціями в аграрній сфері та забезпеченню продовольчої безпеки країни.

Інвестиційний інтерес до України в контексті глобальних тенденцій невпинно зростає, водночас уже сьогодні вітчизняним аграрним товаровиробникам потрібно застосовувати ефективно управління, щоб досягти більшої

інвестиційної привабливості та залучити інші шляхи фінансування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань щодо інвестиційно-інноваційного забезпечення розвитку аграрного підприємництва зробили такі вчені, як: І.О. Бланк, В.М. Геєць, О.Д. Гудзинський, О.Ю. Єрмаков, С.М. Кваша, М.І. Кісіль, М.Ф. Кропивко, Б.Й. Пасхавер, І.І. Червен та ін. Разом із тим, незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених питанням інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарського виробництва, слід зазначити, що все ще залишається низка невіршених питань щодо особливостей та

напрямів поліпшення інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах господарювання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз основних проблем інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств та розроблення практичних рекомендацій щодо активізації вкладення інвестицій у вітчизняні аграрні формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільське господарство займає провідне місце у вітчизняній економіці. Його частка в обсязі ВВП у 2016 р. становила 11,7%. Незважаючи на кризу в країні, сільське господарство активно розвивається та потребує вкладення інвестицій. Однак, незважаючи на підвищення показників галузі сільського господарства, у багатьох аграрних формуваннях усе ще прослідковується руйнування виробничого потенціалу, зниження технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва, погіршення соціального становища сільського населення. Все це вимагає вкладення інвестицій у розвиток вітчизняних аграрних формувань.

За останні роки спостерігається обмеженість надходжень іноземних інвестицій у галузь вітчизняного сільського господарства. Це пов'язано з нестабільною політичною ситуацією в країні, високим рівнем корупції, слабо розвиненою економікою та військовими діями на Сході України. Всі наведені чинники ляка-

ють інвесторів та відбивають у них бажання вкладати свої кошти.

Відповідно до оцінки, що була опублікована Світовим банком [2], який провів глобальне дослідження під назвою Doing Business-2018 та супроводжуваним його рейтингом щодо створених у 190 країнах світу умов для ведення бізнесу, Україна займає 76-е місце, поліпшивши свій результат на чотири позиції порівняно з минулим роком (рис. 1).

Причому суттєве поліпшення позицій можна відзначити лише у двох із них: «отримання дозволу на будівництво», за яким Україна посіла 35-е місце проти 140-го в рейтингу 2017 р. та за показником «оподаткування» (43-є місце проти 84-го) [2]. Відповідно до цього, слід відзначити, що Україна має високі можливості щодо залучення інвестицій в економіку загалом та для підтримки розвитку аграрної сфери зокрема.

У сільському господарстві головним засобом є земля, без якої виробничий процес неможливий. Вітчизняні сільськогосподарські підприємства мають потенційні можливості для збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та нарощування зовнішньоекономічного потенціалу, що вимагає постійного залучення інвестицій [7]. Капіталовкладення у землю є головним елементом господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, а залучення зовнішніх інвестицій у землю призведе в подальшому до збільшення показників виробництва сільськогос-

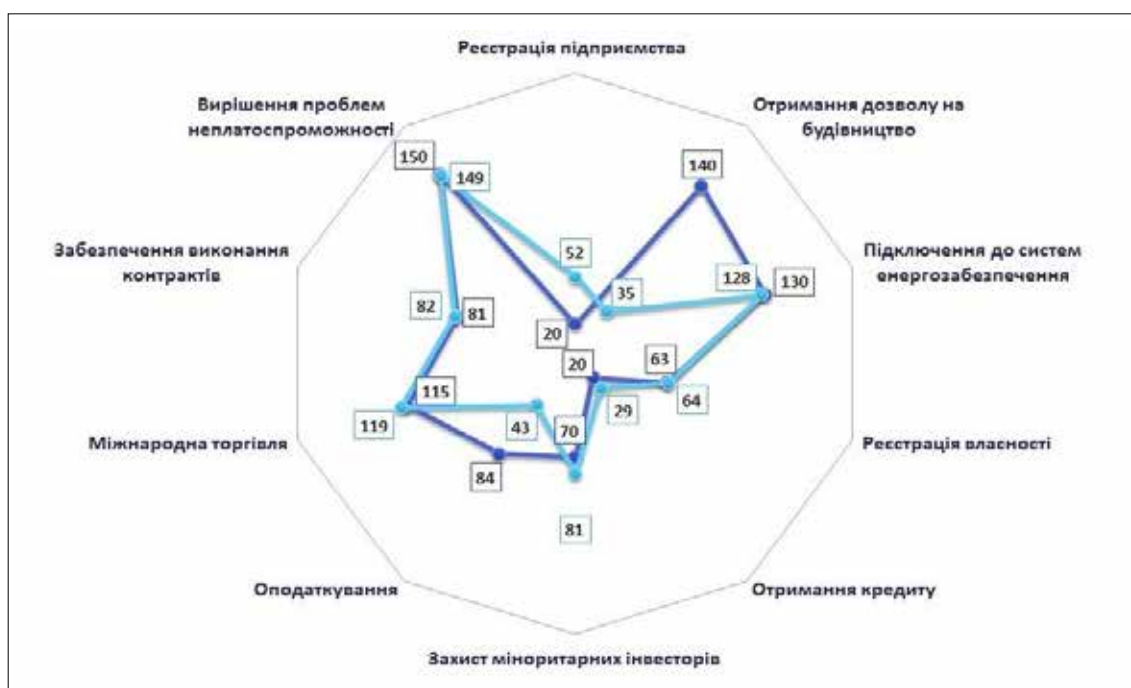

Рис. 1. Зміна позицій України за основними компонентами рейтингу [1]

подарської продукції, поліпшення родючості ґрунтів та підвищення конкурентоспроможності підприємств сільського господарства на національному та іноземних ринках [6].

Разом із цим слід відзначити, що за останні роки спостерігається нестійке надходження інвестицій у галузь вітчизняного сільського господарства, про що свідчать дані табл. 1.

До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 9 691,6 млн. дол. США, Нідерланди – 5 753,9 млн. дол. США, Російська Федерація – 4 349,8 млн. дол. США, Велика Британія – 2 046,3 млн. дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1 766,5 млн. дол. США, Німеччина – 1 606,6 млн. дол. США і Швейцарія – 1 467,3 млн. дол. США. Зрозуміло, що такого обсягу інвестицій недостатньо для здійснення ефективного сільськогосподарського виробництва та достатнього рівня ресурсного потенціалу [7; 8]. Причинами скорочення інвестицій у сільське господарство є низька інвестиційна привабливість галузі з огляду на низьку рентабельність сільськогосподарського виробництва і високих ризиків, зумовлених галузевими, регіональними, економічними та політичними умовами, військово-політична нестабільність, недосконалість фінансово-кредитної податкової системи, низький рівень розвитку ринкової інфраструктури, відсутність системи оцінки інвестиційного клімату країни, її окремих регіонів та галузей, відсутність дієвої системи страхування в країні, ненадійність банківської системи тощо. Разом із тим Україна має вигідне географічне розташування, унікальні природно-кліматичні умови, традиції аграрного виробництва, зна-

чні трудові ресурси, сприятливе для розвитку сільського господарства екологічне середовище, які визначають інвестиційні переваги, що дають змогу нашій країні бути привабливою для розвитку сільського господарства.

Серед чинників, що впливають на інвестиційну привабливість сільського господарства, можна виділити такі [2]:

– економічні: внутрішня фінансова політика підприємства, ємність і платоспроможність внутрішнього ринку, державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників, податкова політика, яка стимулює розвиток вітчизняного сільського господарства, інвестиційний клімат у країні, регіонах і в конкретній сільській місцевості;

– організаційно-правові: соціальна і політична стабільність, правове забезпечення, державна політика щодо зовнішніх зв'язків;

– природно-біологічні: кліматичні умови, якість земель сільськогосподарського призначення, породний склад сільськогосподарських тварин, сортовий склад сільськогосподарських культур;

– ресурсні: оптимальний склад основних фондів, трудових ресурсів;

– науково-технологічні: науковий потенціал країни і регіону, інноваційно-технологічна доступність.

Зауважимо, що нині для сільського господарства нашої країни велике значення має підвищення його конкурентоспроможності та на цій основі збільшення обсягів інвестицій [6; 7].

У 2017 р. у сільському, лісовому та рибному господарстві освоєно 57,8 млрд. грн. капітальних інвестицій, що на 30,7% більше,

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в економіку України станом на початок року, млн. дол.

Показники	Рік							2017 р до 2005 р
	2005	2010	2012	2014	2015	2016	2017	
Всього в Україну	9047	39824,5	49494,4	53704	40725,4	36154,5	37655,5	у 4 рази
Сільське господарство	224	680	736	776,9	617	502,2	500,1	у 2,2 рази
Питома вага сільського господарства, %	2,5	7,5	8,1	8,6	6,8	5,6	5,5	х
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1128	1924,3	2221,9	3228	2706,4	2419	2550,9	у 2,3 рази
Питома вага харчової промисловості, %	12,5	21,3	24,6	35,7	29,9	26,7	28,2	х

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України

ніж у 2016 р. Загалом частка капітальних інвестицій у сільське господарство становила 14% від загального обсягу.

Варто відзначити, що інвестування аграрних формувань відбувається через зовнішні та внутрішні джерела. Під зовнішніми джерелами розуміють банківські кредити, бюджетне фінансування, кошти кредитних установ та організацій, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, інших інституційних інвесторів, інвестиційний лізинг, внески зарубіжних інвесторів до статутного фонду, продаж цінних паперів, емісія акцій компаній. До внутрішніх джерел належать: інвестиції власників підприємства, нерозподілений прибуток, статутний і резервний капітал, амортизаційні відрахування, страхові суми відшкодування збитків, орендна плата тощо. Зауважимо, основним джерелом фінансування капітальних інвестицій у сільському господарстві залишаються власні кошти підприємств. Але, на жаль, у сучасних умовах господарювання вони суттєво обмежені [7].

Отже, враховуючи складну економічну та політичну ситуацію в країні, а також умови функціонування вітчизняних аграрних формувань, вважаємо, що основними напрямками залучення інвестицій у сільське господарство є [5; 7]: формування розвиненої інфраструктури аграрного ринку, вдосконалення нормативно-правової бази щодо інвестиційних процесів, раціональне використання амортизаційних коштів, створення умов для формування сприятливого інвестиційного клімату, сприяння співпраці бізнесу з науковими та

науково-дослідними установами; посилення рівня захисту прав інвесторів; забезпечення безпечності інвестиційних проектів з урахуванням економічного, екологічного та соціального складників; державна підтримка розвитку інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств; активізація діяльності приватних інвесторів (інвестиційних фондів, комерційних банків тощо); створення кредитних кооперативів; активізація іпотечного кредитування.

Висновки з цього дослідження. Забезпечення динамічного розвитку сільського господарства неможливе без залучення інвестицій. Завдяки активізації інвестиційної діяльності збільшується обсяг аграрного виробництва, відбувається розвиток галузей і регіонів. Це сприяє підвищенню економічної ефективності сільськогосподарських підприємств, рівня та якості життя населення.

Важливість стимулювання інвестиційної активності зумовлена тим, що ця галузь має міжгалузевий зв'язок із переробним комплексом, у результаті чого інвестиції в їх розвиток створюють найбільший синергетичний ефект, стимулюючи попит на продукцію суміжних галузей і формуючи у них власний інвестиційний потенціал.

Основними чинниками, що стимулюють упровадження інвестицій у розвиток сільськогосподарських підприємств, є: наявність науково-технічних розробок, стабільна прибутковість інвестицій в основний капітал; підвищений попит на продукцію; відповідна матеріально-технічна база.

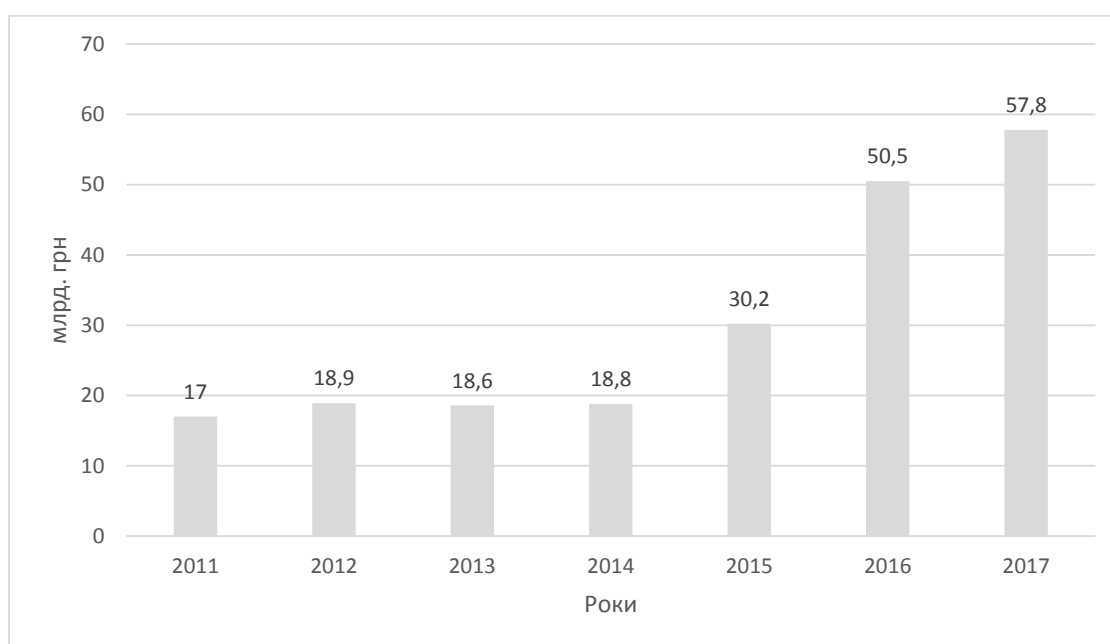

Рис. 2. Сума капітальних інвестицій, млрд. грн. [3]

ЛІТЕРАТУРА:

1. Орликовський М.О. Оцінка інвестиційної привабливості аграрного виробництва регіону. Економіка АПК. 2007. № 1. С. 94–98.
2. Doing business-2018. Україна в рейтингу світового банку легкості ведення бізнесу. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu>.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Інвестиції в сільське господарство зростають прискореними темпами. URL: <http://propozitsiya.com/ua/investiciyi-v-silске-gospodarstvo-zrostayut-priskorenimi-tempami>.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. К.: ННЦ ІАЕ, 2012. С. 78.
6. Кириленко І.Г. Трансформація соціально-економічних перетворень у сільському господарстві України: проблеми, перспективи. К.: ННЦІАЕ, 2005. 452 с.
7. Харченко В.В., Харченко Г.А. Інноваційно-інвестиційне забезпечення формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. К.: Компринт, 2015. 268 с.
8. Харченко В.В., Харченко Г.А. Інноваційно-інвестиційне забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4888>.

REFERENCES:

1. Orlykovskiy M.O., (2007) Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti ahrarnoho vyrobnytstva rehionu. [Estimation of investment attractiveness of agricultural production in the region]. Kiev:(in Ukrainian)
2. Doing Business-2018 Ukraina v reitynhu svitovoho banku lehkosti vedennia biznesu [Ukraine in the rating of the world bank for easy management business] EKONOMICHNYI DYKUSIINYI KLUB (electronic journal). Available at: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu> (accessed 20 April 2018)
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Finansovi rezultaty diialnosti velykykh ta serednikh pidpriemstv [Financial results of activity of large and medium enterprises], Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
4. Raundap Investytsii v silske gospodarstvo zrostaiut pryskorenymy tempamy [Investments in agriculture are growing at an accelerated pace] Propozytsiia – Holovnyi zhurnal z pytan ahrobiznesu (electronic journal). Available at: <http://propozitsiya.com/ua/investiciyi-v-silске-gospodarstvo-zrostayut-priskorenimi-tempami> (accessed 31 March 2018)
5. Lupenka Yu.O., Mesel-Veseliaka V.Ia.(ed) (2012) Stratehichni napriamy rozvytku silskoho gospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku. [Strategic directions of development of agriculture of Ukraine for the period till 2020]. Kyiv: NNTs IAE. (in Ukrainiane)
6. Kyrylenko I.H., (2005) Transformatsiia sotsialno-ekonomichnykh peretvoren u silskomu gospodarstvi Ukrainy: problemy, perspektyvy [Transformation of socio-economic transformations in agriculture in Ukraine: problems, perspectives]. Kyiv: NNTs IAE. (in Ukrainiane)
7. Kharchenko V.V., Kharchenko H.A. (2015) Innovatsiino-investytsiine zabezpechennia formuvannia resursnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv [Innovative and investment support for the formation of resource potential of agricultural enterprises]. Kyiv: TsP "Komprynt". (in Ukrainiane)
8. Kharchenko V.V., Kharchenko H.A. (2015) Innovatsiino-investytsiine zabezpechennia efektyvnoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Innovative and investment support of efficient activity of agricultural enterprises]. Elektronne naukove fakhove vydannia "Efektyvna ekonomika" [Electronic scientific special edition "Effective economy"] (electronic journal), no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4888>